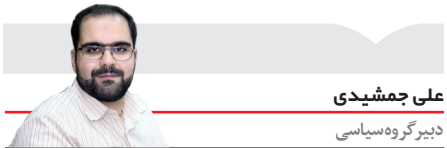

طرح فرصت ۹ روزه برای پیشنهادهای امانوئل مکرون، رئیس‌جمهور فرانسه به ایران مثل اینستکس در نقش «آبنبات چوبی» برای جلوگیری از مسیر درست تهران است

آبنبات فروش!

علی جمشیدی

دبیر گروه سیاسی

تنها ساساعاتی مانده به اعلام جزئیات گام دوم ایران در خصوص کاهش تعهدات برجامی، امانوئل مکرون، رئیس‌جمهور فرانسه که پیش از این گفته شده بود از جانب ترامپ مامور به مذاکره با ایران است و حتی خبر سفر وی به تهران را شخص رئیس‌جمهور آمریکا اعلام کرده بود، موفق شد با حسن روحانی گفت‌وگو کند و با پیشنهادهائی که فعلا محرمانه مانده، فرصتی ۹ روزه را تهران برای رایزنی و چاره‌جویی بگیرد.

درباره پیشنهادهای نوع مواجهه مکرون با اقدامات ۶۰ روزه ایران البته تحلیل‌های متفاوتی وجود دارد و خبرها هنوز گزاره‌ای قطعی و رسمی را تأیید نکرده است، اما این پیشنهادها هرچه که هست، به نظر می‌رسد متفاوت از آن چیزی باشد که در جریان سفر آبه شینزو، نخست‌وزیر ژاپن به تهران مطرح شد. خبرهای غیررسمی از این حکایت دارند که مکرون در تلاش است نسخه ارتقایافته و موافقی از میانجی‌گری را ارائه دهد و بتواند ایران را پشت میز مذاکره با ترامپ بنشاند و برای توفیق در این مسیر هم احتمالا اختیاراتی از جانب ترامپ دارد؛ اختیاراتی که شاید بیان همان‌ها باعث شده حسن روحانی مهلتی ۹ روزه برای مذاکره به او بدهد. برخی می‌گویند ممکن است او حامل پیامی برای توقف بخشی از تحریم‌های اعمال شده از سوی آمریکا در قبال توقف گام‌های ۶۰ روزه ایران باشد و برخی دیگر عنوان می‌کنند پیشنهاد او نهایتا تمدید معافیت‌های هشت کشور خریدار نفت ایران برای مدت ۶ یا ۱۲ ماهه است و قرار نیست او و آمریکا از این حدود پا را فراتر بگذارند، البته آنها امیدوارند با همین پیشنهادها نیز ایران گام‌های بعدی خود را متوقف کند و به نقاط حساس تری که می‌تواند عملا به خروج ایران از برجام منتهی شود، نرسد. در تحلیل این پیشنهاد و با جمع‌بندی همین اخبار غیررسمی به نظر می‌رسد اگر قرار باشد پیشنهاد قابل توجهی از جانب مکرون روی میز قرار گیرد، به گونه‌ای که تهران را درباره ادامه مسیر خود مردد کند، حداقل باید در چند سطح باشد؛ اول، برداشته شدن همه تحریم‌های آمریکا که در ادامه خواهیم گفت حسن روحانی نیز ایده آن را مطرح کرده و آن را شرط ایران دانسته است. دوم، برداشته شدن تحریم‌هایی که بعد از برجام علیه ایران اعمال شد، سوم، برداشته شدن موردی تحریم‌ها یعنی رفع تحریم نفت و بانک یا هر دو و چهارم، اختصاص اعتباری برای فعالیت بیشتر اینستکس و احتمالا وارد کردن محدود خرید نفت به آن.

شرط ارتقایافته روحانی برای مکرون

در پاسخ به مکرون و پیشنهادهای او، حسن روحانی از شرط ایران برای آغاز گفت‌وگو با ۵+۱ سخن گفت و تأکید کرد که ایران صرفا با برداشته شدن همه تحریم‌ها حاضر خواهد بود

مذاکرات مجدداً آغاز کند. روحانی به رئیس‌جمهور فرانسه گفت: «توقف کلیه تحریم‌ها می‌تواند آغازی برای یک حرکت بین ایران و ۵+۱ باشد.»

پیش از این البته شرط ایران برای آغاز گفت‌وگو با ۵+۱ بازگشت آمریکا به برجام و برداشتن تحریم‌هایی است که این کشور از ۱۸ خرداد به بعد علیه کشورمان اعمال کرده بود و امروز شرط حسن روحانی برای آغاز گفت‌وگو برداشتن همه تحریم‌ها عنوان شده که احتمالا ناشی از تعدد بعدعده‌ی‌های آمریکا و اروپا و بی‌اعتمادی بزرگی است که حتی او به‌عنوان کسی که همچنان هم مذاکره با غرب را یکی از مهم‌ترین و اثربخش‌ترین مسیرها می‌داند، از مجموعه آمریکا و اروپا دیده است و امروز تلاش می‌کند به گونه‌ای رفتار کند که حتی اگر مجدداً مذاکراتی آغاز شد، دوباره تجربه برجام یا مذاکرات ابتدایی دهه ۸۰ تکرار نشود و کار به جایی نرسد که وعده‌های سر خرم به ایران داده و در قبال آن تعهدات نقدی از تهران مطالبه شود. در مقابل پیشنهاد حسن روحانی و امکان تحقق آن با واسطه‌گری مکرون البته موانع و تردیدهای بسیاری بزرگی وجود دارد که همگی نشان می‌دهد پاریس توانایی محقق ساختن بخش کوچکی از انتظارات ایران را هم نخواهد داشت، چه برسد به رفع تحریم‌ها. به‌طور کلی این موانع و تردیدها در دو دسته قابل جمع‌بندی هستند؛ دسته اول

دلالی که مربوط به فرانسه و ویژگی‌های این کشور برای ایفای نقش در قامت یک میانجی است و دوم مسائل مربوط به آمریکا و ایراد این کشور در مسیر کاهش تنش‌ها. علل اولیه که گفتیم مربوط به فرانسوی‌ها است، ریشه در تجربه تاریخی و شناخت مردم ایران از سوابق اقدامات فرانسه دارد و روایت‌کننده مسائلی است که شانس مکرون را حتی نسبت به آبه برای میانجی‌گری بسیار کمتر توصیف می‌کند.

خون‌های آلوده نامیانجی‌گری

فرانسوی‌ها نسبت به ایران و حداقل در برهه ۴۰ ساله انقلاب، آنقدر خصمانه عمل کرده‌اند که عملا امکان موفقیت از آنها را به‌عنوان یک میانجی گرفته است؛ از ماجرای خون‌های آلوده در سال‌های دهه ۶۰ گرفته تا کمک‌های فراوان پاریس به بغداد در جریان جنگ تحمیلی علیه ایران و از بعدعده‌ی در مذاکرات سعدآباد و پاریس تا تعلیق یکباره همه تعهدات شرکت‌هایی چون توتال و پژو و خروج ناگهانی از ایران در دو مقطع سال‌های ۹۰ و ۹۱ و صد البته برعهده داشتن نقش پلیس بد در مذاکرات برجام و بعد از آن تلاش برای ایجاد محدودیت علیه برنامه دفاعی و منطقه‌ای ایران همگی گواه این هستند که ایران نه اینکه نخواهد، نمی‌تواند به فرانسه

همانگی راهبردی میان پاریس با واشنگتن است.

هزینه زایی و بازدارندگی، تنها مسیر

دسته دوم از علت‌ها مربوط به اراده آمریکایی‌ها درباره ایران و برجام است.

شاید برخی بگویند ترامپ از مسیر خود می‌خواهد برگردد یا اینکه او اهل اقتصاد است و تنش را نمی‌پسندد یا حتی از بی‌تجربگی او در سیاست سخن بگویند و برای کوتاه آمدن ایران دلیل بتراشند، اما باید چند واقعیت مهم را در نظر داشت:

۱. آمریکایی‌ها اگر می‌خواستند تحریمی را لغو کنند، تا به اینجا پیش نمی‌آمدند و تا به این حد فشارها را سنگین نمی‌کردند و حالا هم حتی اگر ترامپ بخواهد، مشاورانش و حاکمیت آمریکا اجازه چنین عقب‌گردی را به او نمی‌دهند، چرا که مسلم است از منظر استراتژیک هزینه‌های گزافی برای آمریکا دارد و احتمالا تا کارد به استخوان‌شان نرسد یا تغییری در سطح قوه مجریه این کشور اتفاق نیفتد، چنین مسیری پی گرفته نخواهد شد.

۲. ترامپ امروز هم در کاخ سفید و هم در کنگره مشاوران و حامیان موثری دارد که اجازه هیچ‌گونه کوتاه آمدن را به او نمی‌دهند و ترامپ اگر هوشیار باشد، تنها می‌تواند مانع بخشی از تندروی‌های آنها شود. این تفکر و این مسیر البته صرفا مربوط به حامیان ترامپ نیست، چرا که اکثریت صندلی‌های کنگره که چندی پیش اختیار جنگ با ایران را به ترامپ داد، در اختیار دموکرات‌هاست و این به این معناست که حتی آنها نیز بنای ممانعت از تندروی‌های ترامپ را ندارند، چنانکه همان‌ها بیشترین تحریم‌ها را حتی در ایام اجرای برجام علیه ایران اعمال و اجرا کردند.

۳. حاکمیت آمریکا و ایده آنها در تلاش برای تسلط بر جهان و البته همراهی آنها با لابی صهیونیست‌ها که وزنه موثری در میان تصمیم‌گیران حاکمیت آمریکا هستند، در تضاد کامل با طرح توقف همه تحریم‌های ایران است؛ تحریم‌هایی که حتی در برجام از سوی ایوبامایی که نشان می‌داد می‌خواهد تعامل کند محقق نشد و تنها تحریم‌های ثانویه نه رفع، که برای مدتی تعلیق شد، در حالی که اثر همه آنها به صورت کامل باقی بود. از این‌رو به هیچ‌عنوان نباید انتظار داشت آمریکایی‌ها در واکنش به اقدامات ایران تلاش موثری داشته باشند یا راضی به برداشتن بخشی از تحریم‌ها شوند. در جمع‌بندی این مباحث اما باید گفت به نظر می‌رسد مکرون حتی توفیقات کمتری نسبت به دیگر میانجی‌ها داشته باشد و از این‌رو به هیچ‌عنوان نباید به گفت‌وگو یا دیدار با او امید بست. از طرفی بنا به همان تحلیل قدیمی و تجربه‌شده باید تنها مسیر کاهش اثر و توقف مسیر توسعه تحریم‌ها علیه ایران را افزایش هزینه اعمال تحریم و همزمان ایجاد بازدارندگی در مقابل تحریم و تهدید دانست و به دولت توصیه کرد مسیر در پیش گرفته را با قوت ادامه دهد تا بتواند همچنانکه در دو ماه گذشته طرف غربی را به عقب رانده و توسعه فشارها را متوقف کرده است، در ادامه نیز موفق ظاهر شده و اجازه اقدام علیه ایران را ندهد.

عضو هیات علمی دانشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

آمریکا به رفع تحریم‌ها تن نمی‌دهد

این کارشناس مسائل بین‌الملل با بیان آنکه چندان نسبت به تحقق چنین شرایطی خوشبین نیست، اضافه کرد: «با افزایش تدریجی فشارها بر اروپا باید واکنش آنها را به‌نظر نشست؛ فشارهایی که با کاهش پلکانی سطح تعهدات ایران به محدودیت‌های برجام، روبه‌روز بیشتر هم می‌شوند.»

وی در توضیح مختصات گام سوم ایران گفت: «ما تعهدات زیادی در برجام داریم که مساله نظارت‌ها بخشی از آنهاست و فعلا در مسیر کاهش سطح تعهدات دست‌نخورده باقی مانده است، لذا هنوز اقدامات زیادی وجود دارد که می‌توان به‌تدریج آنها را انجام داد.»

مرتضی خاطرنشان کرد: «نظارت‌های موجود در تأسیسات هسته‌ای ایران و دسترسی‌های آژانس در این زمینه فوق‌العاده بالاست و می‌توان به‌عنوان گام بعدی، برخی از آنها را کاهش داده و برخی دیگر را حتی حذف کرد و درنهایت نیز به سمت حذف همه آنها حرکت کرد.»

عضو هیات علمی دانشگاه تهران موضوع نظارت‌ها را حساس‌ترین بخش برجام برشمرد و ادامه داد: «به‌طور طبیعی امروز در مسیری قرار داریم که درحال نزدیک شدن به آن مرحله- کاهش نظارت‌ها- هستیم.»

وی درباره مکالمه تلفنی روسای جمهور ایران و فرانسه نیز با اشاره به پیش‌دستی مکرون در تماس با روحانی گفت: «این موضوع حساسیت اروپایی‌ها نسبت به اقدامات ایران را نشان می‌دهد و بیانگر آن است که فشارهای ایران تا حد قابل توجهی تأثیرگذار بوده و اروپا را بیش از پیش به تحرک واداشته است.» مرتضی تصریح کرد: «با این حال معنای تماس مکرون آن نیست که مشکل درحال حل شدن است بلکه بیانگر این است که فشارهای ایران توجه اروپا را به خود جلب کرده است.» این کارشناس مسائل سیاست خارجه ادامه داد: «این روند ایران باید ادامه یابد تا اینکه با طرف مقابل برجام را به‌طور کامل اجرا کند یا آنکه ایران درنهایت از برجام خارج شود. به بیان دقیق‌تر انتخاب با اروپایی‌ها بوده و توپ در زمین آنهاست.»

سید محمد مرتضی، عضو هیات علمی دانشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران با اشاره به شرط رئیس‌جمهور برای آغاز اقدامی مشترک با ۵+۱ در گفت‌وگو با امانوئل مکرون، به «فرهیختگان» گفت: «رئیس‌جمهور پیش‌تر نیز تأکید کرده بود اگر آمریکایی‌ها به برجام برگردند و توافق هسته‌ای را به‌طور کامل اجرا کنند و خسارت خروج این کشور از برجام به‌نحوی جبران شود، شرایط به پیش از خروج آمریکا بازخواهد گشت و ایران نیز به تعهدات خود عمل خواهد کرد.»

وی افزود: «اگرچه شرط آقای روحانی برای آغاز حرکتی مشترک با ۵+۱ منطقی است، اما بعید به نظر می‌رسد چنین اتفاقی بیفتد و آمریکایی‌ها به این شرط تن دهند.»

عضو هیات علمی دانشگاه تهران با اشاره به قید رفع همه تحریم‌ها خاطرنشان کرد: «این مطالبه از محدوده برجام هم بالاتر است، چرا که برجام ناظر به تحریم‌های هسته‌ای سازمان ملل بوده و در طول اجرای آن حتی در زمان حضور آمریکا نیز تحریم‌های ثانویه به قوت خود اجرا می‌شد. اما امروز شرط جدید، رفع همه تحریم‌هاست.»

مرتضی افزود: «آمریکا و اروپا برای احیای برجام باید این هزینه را بپردازند و مطالبه ایران در شرایط کنونی کاملاً منطقی است. ضمن آنکه این را حداقل کاری باید دانست که انجام شود و مضاف بر آن، آمریکایی‌ها باید خسارت یک سال گذشته را نیز جبران کنند.»

وی اضافه کرد: «فارغ از آمریکا اروپایی‌ها نیز باید به تعهدات خود به شکل کامل عمل کرده و خسارت ناشی از آمریکا را جبران کنند و فقط در این شرایط ایران در برجام خواهد ماند.»

عضو هیات علمی دانشگاه تهران یادآور شد: «این موضوع مربوط به شرایطی است که برجام منهای آمریکا در دستور کار باشد و ارتباطی به مذاکره چندجانبه با آمریکا ندارد ولی شرط رئیس‌جمهور مربوط به وضعیتی است که آمریکایی‌ها به‌طور واقعی خواهان مذاکره با ایران باشند؛ شرطی که فراتر از اجرای برجام، حالا رفع کلیه تحریم‌ها را دنبال می‌کند.»

کارشناس مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست‌جمهوری خبر داد

احتمال تجدیدنظر در نوع و تعداد سانتریفیوژها، در گام سوم

به راه‌حلی جهت نجات برجام نیز گفت: «اروپایی‌ها به خوبی متوجه گذر زمان هستند و می‌دانند اگر این بار نیز اقدام بخصوصی انجام ندهند مهلت دو ماهه زمان بسیار کوتاهی است که به سرعت به پایان می‌رسد و ایران وارد گام سوم می‌شود. بنابراین برای آنها ضرورت دارد تا در جهت اثبات داشتن اراده کافی، هرچه سریع‌تر به پیشرفت در مذاکرات برسند.»

حسینی تصریح کرد: «اروپا به میزان کافی متوجه اضطراری بودن اوضاع، هم برای برجام و هم برای ایران شده چرا که هرچه زمان می‌گذرد تهران از ادامه وضع موجود ناراضی‌تر می‌شود و این می‌تواند اراده برای حفظ برجام در ایران را کاهش دهد.»

این کارشناس مسائل سیاست خارجی درباره اظهارات روحانی مبنی بر آنکه صرفا توقف همه تحریم‌ها می‌تواند ایران را به آغاز حرکتی جدید در برجام متقاعد سازد گفت: «به نظر می‌رسد مقصد رئیس‌جمهور همه تحریم‌هایی بود که بعد از خروج آمریکا از برجام اعمال شد. چرا که اساسا در مورد سایر تحریم‌ها توافقی صورت نگرفته بود و انتظاری هم در این مرحله وجود ندارد.»

وی خاطرنشان کرد: «اگر قرار است گفت‌وگویی میان ایران و آمریکا صورت بگیرد باید شروعهش در برجام رقم بخورد و برای آنکه ایران و آمریکا بتوانند در داخل برجام به توافق برسند لازمه‌اش آن است که کلیه تحریم‌های آمریکا رفع شود.»

حسینی ادامه داد: «حتی اگر آمریکا رسماً به برجام باز نگردد ولی باید در وضعیتی قرار بگیرد که برجام آن را تأیید کند. وضعیتی که عبارت است از لغو کلیه تحریم‌های آمریکا بعد از خروج از این توافق.»

عضو مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست‌جمهوری درباره میزان آمادگی آمریکا برای تن دادن به چنین مطالبه‌ای گفت: «این سوالی است که آنها باید جواب جدی در این حوزه بدهد است و اگر طرف‌های برجام تا ۶۰ روز آینده اقدام چشمگیری انجام ندهند احتمال دارد ایران درباره تعداد سانتریفیوژها و حرکت به سمت استفاده از سانتریفیوژهای نسل‌های بالاتر نیز اقدامی را ترتیب دهد.»

حسینی در توضیح مختصات گام سوم ایران گفت: «هنوز موارد زیادی هستند که ایران می‌تواند روی آنها مانور دهد. از جمله درباره تعداد و نوع سانتریفیوژها؛ چیزی که از ستون‌های مهم برجام به شمار می‌رفت و ایران پذیرنده محدودیت‌های جدی در این حوزه بوده است و اگر طرف‌های برجام تا ۶۰ روز آینده اقدام چشمگیری انجام ندهند احتمال دارد ایران درباره تعداد سانتریفیوژها و حرکت به سمت استفاده از سانتریفیوژهای نسل‌های بالاتر نیز اقدامی را ترتیب دهد.»

دیاکو حسینی، کارشناس مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست‌جمهوری با اشاره به گفت‌وگوی مکرون و روحانی به «فرهیختگان» گفت: «این تماس در ادامه گفت‌وگوهای بین ایران و اروپا و تلاش‌های اروپایی‌ها برای یافتن راه‌حلی که ایران را برای ماندن در برجام و عمل به تعهداتش در قبال اجرای تعهدات سایر طرف‌ها متقاعد کند، صورت گرفت.»

وی افزود: «از آنجا که قرار بود ایران روز گذشته اجرای گام دوم کاهش تعهدات برجام خود را اعلام کند فرانسه علاقه‌مند بود جزئیات بیشتری از نیت ایران در این باره بداند.»

حسینی ادامه داد: «تلاش‌های دو طرف برای اقناع ادامه حضور ایران در برجام می‌تواند ناظر به بررسی‌های فنی در چارچوب توافق هسته‌ای و نیز بررسی‌های سیاسی در چارچوب ابتکار عمل‌هایی که ممکن است فرانسه آنها را دنبال کند باشد. ابتکار عمل‌هایی از جمله تشویق آمریکا به تخفیف دادن، تقلیل یا حتی برچیدن تحریم‌ها و به نحوی تشویق آمریکا به آغاز گفت‌وگوها در چارچوب برجام و در راستای برجام.»

این کارشناس مسائل سیاست خارجی درباره دامنه ابتکار عمل‌های پیشنهادی مکرون توضیح داد: «فرانسه و به‌طور کلی اروپایی‌ها امکان آن را دارند که برجام را به شیوه‌هایی که در خود توافق هسته‌ای تدبیر شده تقویت کرده و مانع از اضمحلال تدریجی توافق هسته‌ای شوند. از جمله اینکه می‌توانند در چارچوب اینستکس اراده واقعی خود را برای پیش بردن این مکانیزم در جهت معاملات نفتی با ایران نشان دهند.» وی افزود: «این ابتکار عمل‌ها همچنین می‌تواند شامل اهرم نفوذ سنتی اروپا بر آمریکا برای ایجاد تغییر در سیاست‌های کاخ سفید بوده و دور جدیدی از تلاش‌ها در این زمینه را با انگیزه‌ای بیشتر و قوی‌تر و با فهم این واقعیت که ایران بر خلاف تصورات سابق آنها تحت هر شرایطی در برجام- به‌عنوان توافقی که فقط یک طرف آن را اجرا می‌کند- باقی نخواهد ماند، شامل شود.»

حسینی ادامه داد: «با فهم این موضوع اروپا احتمالا انگیزه بیشتری برای متقاعدسازی آمریکا جهت بازگشت به میز گفت‌وگوها در چارچوب برجام خواهد داشت. فهمی که براساس آن اگر قرار است ابتکار عملی در آینده صورت گیرد از درون این گفت‌وگوها خواهد بود.»

عضو مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست‌جمهوری با بیان آنکه فرانسوی‌ها نه‌فقط به خاطر فهم انگیزه ایران برای عدم پایبندی به یک توافق یکجانبه، بلکه با آگاهی از این نکته که ترامپ هم در ادامه فشارها بر ایران و نتیجه گرفتن از این فشارها تا اندازه‌ای ناامید شده فضای سیاسی و روانی را برای شکلی از میانجی‌گری و استفاده از اهرم نفوذ اروپا برای مدیریت این بحران مناسب دیده است.

وی در توضیح چرایی درنظر گرفتن یک بازه زمانی کوتاه ۹ روزه برای مذاکرات جهت رسیدن